

Pactul ecologic european – Cum ar putea România sa transforme provocările în oportunitați?

Noua Comisie Europeană (CE) și-a propus ca una dintre prioritățile mandatului sau să fie lupta împotriva schimbărilor climatice și a degradării mediului. Astfel, Pactul ecologic european (The European Green Deal) stabilește acțiunile menite să transforme Europa în primul continent neutru din punct de vedere al emisiilor de dioxid de carbon până în 2050.

Poate însă Europa să devină primul continent neutru din punct de vedere climatic?

Pentru a răspunde acestei provocări, Europa are nevoie de o nouă strategie de dezvoltare, în virtutea căreia să devină prima economie din lume care să aibă un impact neutru asupra climei până în anul 2050, comparativ cu nivelurile din 1990.

Acest proces de transformare a economiei Uniunii Europene (UE) în vederea unui viitor mai sustenabil trebuie să se realizeze treptat, prin acțiuni concrete din partea tuturor sectoarelor economiei, în special energia, transporturile, agricultura, clădirile și sectoarele industriale, de exemplu cele ale cimentului, siderurgiei, TIC (tehnologia informației și a comunicațiilor), textilelor și produselor chimice.

Un mare accent se pune pe decarbonizarea sectorului energetic, ținând cont de faptul că producția și utilizarea energiei în sectoarele economice generează mai mult de 75% din emisiile de gaze cu efect de seră ale UE. În consecință, sectorul energetic va trebui să înceapă eliminarea treptată a carbunelui, iar sursele de energie regenerabilă să joace un rol esențial. În paralel, decarbonizarea sectorului gazelor va fi facilitată, iar piața energetică a continentului va trebui să fie complet interconectată și digitalizată. Integrarea inteligentă a acestor etape ar trebui să conducă la obținerea decarbonizării cu cel mai mic cost posibil.

La nivelul Uniunii, există deja 7 state membre care nu utilizează carbune pentru producerea de energie electrică, respectiv Belgia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Luxemburg și Malta.

Cum rămâne însă cu țările dependente de combustibili fosili?

Lupta împotriva schimbărilor climatice presupune un efort comun la nivelul statelor membre UE, însă nu toate regiunile pornesc pe picior de egalitate. În consecință, Comisia Europeană și-a propus ca tranziția să fie favorabilă incluziunii tuturor statelor membre, oferind sprijin pentru mobilizarea a cel puțin 100 miliarde euro în vederea susținerii regiunilor cu industrii bazate pe combustibili fosili și generatoare de mari cantități de dioxid de carbon.

Astfel, CE a prezentat Mecanismul de tranziție echitabilă, aferent perioadei 2021-2027, ce se va baza pe trei piloni:

1. Fondul de tranziție echitabilă, ce ar urma să pună la dispoziția statelor membre granturi în valoare de 7,5 miliarde euro. Noul fond va atinge o capacitate totală de finanțare de 30-50 miliarde euro atunci când va include și alte resurse din cadrul politicii de coeziune sau resurse naționale suplimentare;
2. O schema de investiții dedicată, parte a programului InvestEU (cunoscut anterior drept Planul Juncker), ce își propune să mobilizeze circa 45 miliarde euro și să atragă investiții private, spre exemplu în domeniul energiei regenerabile sau al transportului sustenabil;
3. Un nou mecanism de împrumut public gestionat de Banca Europeană de Investiții (BEI), ce ar urma să mobilizeze alte 25-30 miliarde de euro. Acesta va fi utilizat pentru împrumuturi acordate sectorului public, de exemplu pentru investiții în rețelele de termoficare sau pentru anveloparea clădirilor.

Poate România să transforme provocările care apar odată cu acest Pact Ecologic în oportunități?

În România, mixul energetic este echilibrat și diversificat, iar conform datelor Agenției Europene de Mediu, în anul 2016, ponderea resurselor regenerabile din producția brută de energie electrică cumula aproximativ 42%, în timp ce carbunele și lignitul reprezentau 24% din coșul energetic, energia nucleară 17%, iar gazul natural aproximativ 15%.

Având în vedere că aproape un sfert din producția de electricitate se bazează pe combustibili fosili, vor fi necesare investiții semnificative pentru susținerea zonelor monoindustriale și carbonifere (ex. Valea Jiului, Regiunea Oltenia), ce vor fi afectate de trecerea la o economie nepoluantă.

Conform Institutului Național de Statistică, în decembrie 2019, numărul total de salariați din România ce își desfășurau activitatea în domeniul extracției carbonului superior și inferior era de 11.800 salariați. La aceștia se adaugă și numărul de locuri de muncă din centralele ce produc energie electrică și energie termică folosind carbunele drept materie primă. Pentru a evalua amploarea consecințelor sociale, este necesar să se aibă în vedere și alți factori, precum rata actuală a șomajului sau posibilitatea de reconversie profesională. Toate aceste criterii luate în considerare demonstrează că regiunea de Sud-Vest a României se va afla printre cele mai afectate zone ale UE.

Pentru a ajuta muncitorii să își găsească locuri de muncă alternative, sunt necesare soluții concrete de transformare socio-economică a regiunilor afectate, care să aibă la bază programe de formare și reconversie profesională. De asemenea, noi locuri de muncă pot fi create ca urmare a diversificării economiei locale, prin exploatarea potențialului sectorului energiei regenerabile, iar folosirea biomasei și a altor tipuri de combustibili pentru obținerea energiei, dar și modernizarea și decarbonizarea industriei și a transportului, pot oferi noi oportunități economice.

Toate aceste lucruri sunt strâns legate și de ideile prezentate în Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice aferent perioadei 2021-2030, aflat în dezbatere publică. Potrivit acestui plan, România și-a propus atingerea unei ținte de 30,7% pentru ponderea globală a energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie.

În acest context, România ar putea să devină al treilea beneficiar al Fondului de tranziție echitabilă, alături de Germania și Polonia, cu condiția, bineînțeles, să aibă proiecte pentru atragerea sumelor alocate. Aceste proiecte vor trebui să stabilească modalitățile prin care vor fi abordate provocările sociale, economice și de mediu.

Astfel, cele 757 milioane de euro, despre care se vehiculează că vor fi alocate României, depind de capacitatea autorităților de a elabora planurile teritoriale de tranziție echitabilă, ce vor trebui aprobate de CE. Acestea vor

furniza liniile generale ale procesului de tranziție până în 2030, în concordanță cu Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbarilor Climatice și cu tranziția către o economie neutra din punct de vedere climatic.

Totodata, pentru fiecare euro alocat din acest fond, România va trebui sa foloseasca între 1,5 și 3 euro din resursele sale din cadrul Fondului European de Dezvoltare Regionala și al Fondului Social European și sa completeze resursele Uniunii prin folosirea unei sume de bani din bugetul național, sub forma de cofinanțare, în conformitate cu normele politicii de coeziune.